

17
P-61

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย นางสาววรินทร์ นาสมใจ รหัสนักศึกษา 2529001527

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ คงสม (2) รองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรของผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า 2) ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า 3) ศึกษาปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า และ 4) ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่าอย่างมีส่วนร่วม

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 256ครัวเรือน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่าจาก 6 หมู่บ้าน จำนวน 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะทางประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (63.70%) มีอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี (26.20%) ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา (53.50%) ประกอบอาชีพทำนา (71.10%) มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน (53.5%) ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและเป็นรายได้เสริม กิจกรรมที่เข้าใช้ประโยชน์ตลอดทั้งปี คือ การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ การบริหารจัดการยังขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์โดยชุมชน ขาดการกำหนดมาตรการด้านการอนุรักษ์ ระเบียบ และข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ การจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์มากเกินไป และความขัดแย้งของคนในชุมชนเป็นปัญหาที่พบเป็นส่วนใหญ่ แนวทางการบริหารจัดการหลัก ๆ คือ (1) จัดตั้งและกำหนดโครงสร้างองค์กรขึ้นมาบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า (2) ให้คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเขียนโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อใช้สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (3) การดำเนินงานและกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่าจะต้องให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และ (4) กำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ในการจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า เพื่อเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติร่วมกัน

คำสำคัญ พื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า การใช้ประโยชน์จากป่า การจัดการป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม

Thesis title: Management Approach of Khok Nong Kha Forest Public Land in Mueang District of Mahasarakram Province

Researcher: Miss Warinthorn Nasomjai; **ID:** 2529001527;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Chaiwat Kongsom, Associate Professor;

(2) Dr. Dusit Wechakit, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the demographics of users of Khok Nong Kha Forest public land; 2) the conditions of utilization and management of Khok Nong Kha Forest public land; 3) problems with the utilization of Khok Nong Kha Forest public land; and 4) approaches for the participatory management of Khok Nong Kha Forest public land.

The study employed both qualitative and quantitative research methods. Questionnaires were used for collecting quantitative data from 256 sample households. Statistics for analyzing the data were frequency, percentage, and mean. The focus group method was used for collecting qualitative data from contributors comprising representatives of the utilizers of Khok Nong Kha Forest public land, comprising 19 people from 6 villages. Data were analyzed by content analysis.

The results showed that the majority of samples were female (63.70%), age between 41 - 50 years (26.20%), educated to elementary level (53.50%), rice farmers (71.10%), with income of less than 5,000 baht per month (53.5%). The samples utilized the public land mainly for household consumption and supplementary income. The activities of utilization that occurred throughout the year were cultivation and raising animals. Problems with management of the public land were a lack of planning for utilization by the community, lack of conservation measures, and lack of regulations and agreements for utilization of the area. Invasion for cultivation, overuse for livestock, and utilization conflicts between people in the community were the major problems. The participatory approaches: 1) establish an organization with a defined structure that will be responsible for the management of Khok Nong Kha Forest public land; 2) develop a project proposal to request a budget from the local government to be used for the operation and activities; 3) all stakeholders should participate in the management activities; 4) establish regulations on the management and utilization of Khok Nong Kha Forest public land as guidelines for practice.

Keywords: Khok Nong Kha Forest public land, Forest utilization, Community forest management, Maha Sarakham Province

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ คงสม และ รองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ ในการแนะนำตรวจแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่านนี้เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ แก้ไข และให้แนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ที่สละเวลาในการตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องและความถูกต้องของภาษา และพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและชาวบ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือและกำลังใจจากคุณพ่อ คุณแม่ พี่น้อง และเพื่อน ๆ ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมากที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณไว้ในโอกาสนี้

วรินทร์ นาสมใจ

ตุลาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
สภาพทั่วไปของพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	5
ระเบียบและแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ป่าสาธารณะ	9
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	21
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	24
แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
การวิจัยเชิงปริมาณ	41
การวิจัยเชิงคุณภาพ	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	47
1. ลักษณะทางประชากรของผู้ที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	47
2. สภาพการใช้ประโยชน์ และความคิดเห็นในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่	49
สาธารณะป่าโคกหนองข่า	

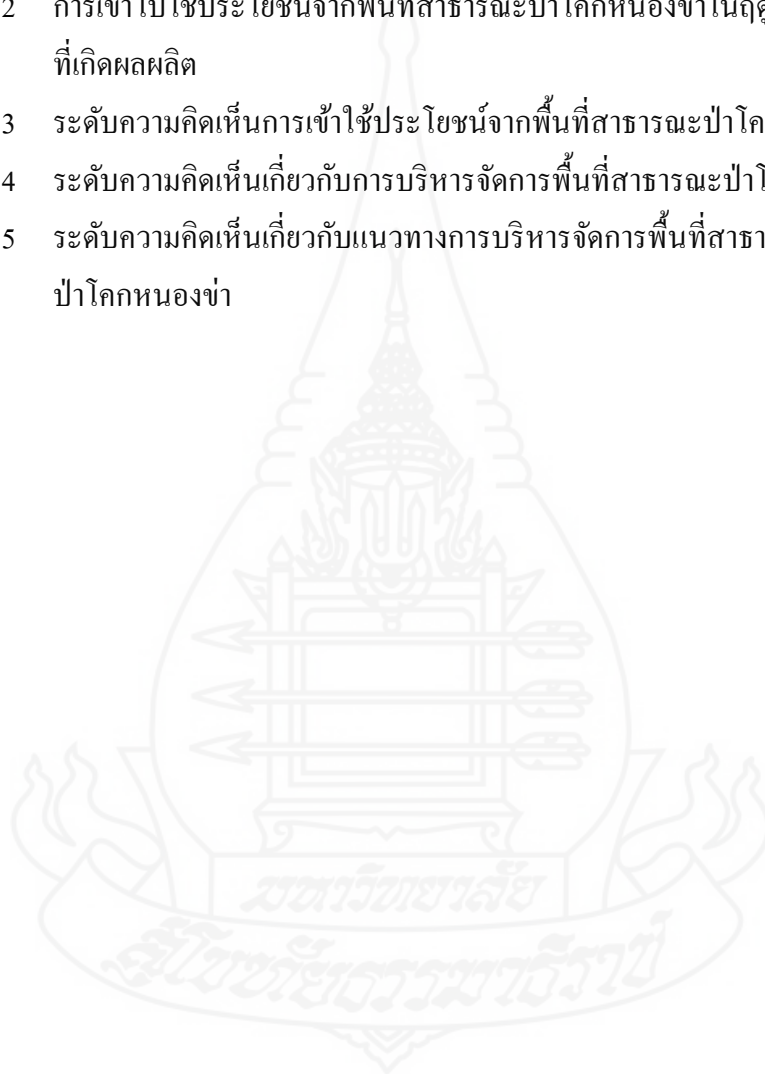
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ปัญหาในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองงำ	54
4.แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองงำ.....	55
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
สรุปการวิจัย	61
อภิปรายผล	65
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	77
ก แบบสอบถาม	78
ข แผนผังที่ดินสาธารณะประโยชน์โคกหนองงำ.....	86
ค แบบบันทึกการประชุมระดมความคิดเห็น	89
ง ภาพกิจกรรมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองงำ.....	95
ประวัติผู้วิจัย	98

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 สัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่าง	42
ตารางที่ 4.1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	48
ตารางที่ 4.2 การเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่าในฤดูกาล ที่เกิดผลผลิต	51
ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	52
ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	53
ตารางที่ 4.5 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ ป่าโคกหนองข่า	56

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลเขวา	6
ภาพที่ 4.1 เหตุผลหลักที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	50
ภาพที่ 4.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	54
ภาพที่ 4.3 แผนผังคณะกรรมการในการดูแลพื้นที่สาธารณะป่าโคกหนองข่า	58

